

Nekoji prilozi za povjest kaptolske tvrde u Varaždinskim Toplicama.

U rimsko doba postojećim toplicama „Aqua viva“, koje jedan rimski kameni spomenik zove i „Aquaе lasae“, u srednjem vijeku nema spomena sve do onda, kada je ban Aleksije (1110—1116) „predium Toplicha“ sa svim pripacima darovao zagrebačkomu kaptolu, učinivši time zadužbinu sa svoga pokojnoga sina. Za taj svoj toplički posjed imao je kaptol da vodi mnoge borbe, koje je potanko opisao naš Ivan Krst. Tkalčić¹. Već za Bele II. (1131—1141) bio si Toplice prisvojio nasilnim načinom varaždinski župan Belec, a iza njega njegov nasljednik Močmer. Od XIII. pa sve do XV. vijeka imao se je kaptol za taj svoj posjed da bori sa susjednim vlastelinima Slavinskim. Mnoge je neprilike kaptolu glede topličkoga posjeda pravio i kastelan kralja Sigismunda u Kalniku Sigismund od Neuhäusela (1407), a i plemići iz Čanjeva u križevačkoj županiji. Za sva ta nasilja i otimačine je kaptol obilno nagradila g. 1500. Lucija, uдова Ladislava de Zempche, a kći Klementa iz Sv. Kelemena. Ona je kaptolu za vječna vremena u ime milostinje poklonila sve svoje posjede u Jakčevcu, Sv. Kelemenu, Čeperlincu, Imbrihovcu i Svinuši u varaždinskoj županiji. Kaptol i nadalje nije imao mira. Najprije morao se parbiti sa svojim susjedima plemićima Bernardom i Andrijom Turoczyem, koji su si htjeli prisvojiti imanja, što ih je kaptolu poklonila Lucija Zemčeva. Za borbe oko prijestolja prisvojio si je g. 1527. Toplice ban Franjo Bačan, a g. 1530. uznemirivao je kaptol u topličkom posjedu zagrebački gradanin Matija Skalić. Kasnije je kaptol imao neprilika s potomcima plemića Turoczy i s pravoslavnim stanovnicima sela Oseka. Spomenu li se još turske provale, uvidit će se, da je zagrebački kaptol imao dosta raz-

loga, da za obranu Toplica i tamošnjih svojih posjeda podigne u Toplicama tvrdu ili grad. Sva je prilika, da je to on učinio odmah, čim je došao u posjed Toplica, ali se to u povjesnim spomenicima ne spominje.

Prvi spomen o topličkoj tvrđi nalazi se tekar u listu, što ga je 9. rujna 1376. pisao kaptol: „vicespano et ryththardo ac toti communitati provincie et opidi Thopliczensis“². U tom se listu hvale Topličani, što grade „municionem, pro defensione capitum et bonorum vestrorum permaxime oportunam“. Kaptol podjedno spominje, kako je čuo, da je „suppanus vester continuationi dicte municionis vestre . . . contrarius et aliorum seductor“. Stoga neka oni opomenu župana i one, koji se gradnju protive, da „diligentiam et operam maiorem adhibeat ad continuationem municionis predictae“, jer će inače upotrebiti druga sredstva, da ih na to prisile. Kako se u pismu kaže „continuacio municionis“, moglo bi se zaključiti, da je tvrda već prije postojala, ali su ju sada povećali, proširili i još bolje utvrdili.

Kaptolska je tvrda, kako se čini, stradala prigodom borbe, što ju je vodio kralj Vladislav II. (1490—1516) s kraljem Maks milijanom³. Maksimilijan je pregnuo, da Ugrima uzme nasljedne zemlje, što ih je njegovom ocu Frideriku II. bio oteo kralj Matijaš Korvin. Nijemci su došli i u Hrvatsku, pače i u sam Zagreb, gdje je u biskupskom i kaptolskom Zagrebu tik uz stolnu crkvu bila smještena njemačka posada od nekih 600 vojnika, kojima je zapovijedao pukovnik Benedikto. Da su bili Nijemci tom prilikom i u Toplicama, svjedoči našastar župne crkve sv. Martina u Toplicama od g. 1497., u kojem se navodi: „in castello fuerunt scrineta quinque magna, quas dominus

¹ Iv. Krst. Tkalčić: Sumporne Toplice kod Varaždina u Hrvatskoj. — Zagreb 1869. str. 29—77.

² Acta capituli antiqua. Fasc. 59. Nr. 6. u arhivu prvostolnoga kaptola.

³ Klaić: Povjest Hrvata. V str. 178—180.

Clemens (tadanji župnik) dixit fuisse combusta per Almanos¹.

Oko g. 1611. toplički je grad bio prilično trošan, pa ga je trebalo popraviti. Dne 6. prosinca 1611. mole od zagrebačkoga kaptola „poznizi podlosniczi vza obchina Toplicka mali i veliki“, da ne bi morali voziti meda. Kao razlog navode: „ar to zadasnye vreme imamo z gradom dozta pozla, ar on vez czury ter nyemo moramo dezke kalati y pri prauliati“. Kako se vidi, radilo se onda o popravku trošnoga krova. Uz to moraju oni i žito voziti. Osim toga nastala je u zadnje vrijeme i „sivinzka pogibel, da koyie imal chetiri voli, da mu nye liztor ieden oztal i krave takaise i od tati takaise imamo veliko pogibel“².

Da su kaptolski podložnici morali doprinositi za popravak tvrde i grada, svjedoči i nagodba, što ju je kaptol po svojim izaslanicima Bolti Napulju, kanoniku štioću i Martinu Buzaniću, arcidjaku kalničkom u srijedu poslije Petrova g. 1612. u nazočnosti državnoga viceprotonotara Stjepana Patačića od Zajezde sklopio sa svojim topličkim i kelemenškim podanicima. Uz ostale se obveze izrijekom ističe: „item laboratores manuales et vecturam necessariam ad parandum et reparandum fortaliciam Toplicense et calidas aquas (kupališne zgrade) ibidem habitas et ecclesias dabunt, tecturam vero fortalicij seu castelli Toplicensis ipsimet propriis curis et expensis, prout hactenus fecerunt, continuabunt semper, quibus tamen venerabile capitulum in subsidium emendorum clavorum illos florenos Rhenenses sex, quos chirurgi annuatim dare consueverunt, percipiendos relaxavit“. Još su morali u tvrđi neprestano uzdržavati i dva stražara³.

Premda je u toj nagodbi jasno naglašena obveza kaptolskih podanika glede popravljivanja tvrde, ipak su se oni već nekoliko godina kasnije ustručavali, da tvrđu poprave, koja se gotovo već raspadala (visa antiquitate proxima ruinae castelli huius Toplicensis, quod tam patriae defensionis et securiori permansioni subditorum et colonorum Toplicensium cum pertinentijs in praescriptis, quam aliorum dominorum et vicinorum, si erectum melius foret, existeret). Kaptol je već u siječnju g. 1617. svim podanicima bez iznimke zapovjedio, da kopaju i dovoze kamen i kreč „pro erectione huius castelli collabentis“. U to je ime kaptol već prije na

svoj trošak podigao vapnicu i dao prirediti vapno, ali su se podanici ustručavali, da se dadu na posao, premda su ih mnogo puta na to opominjali kaptolski sudac i županijski sudac Stjepan Knežić. Poslije mnogih opomena i zapovjedi, uvidivši korist, što će ju imati od tvrde, obećali su, da će poći na rad, ali su već iza nekoliko dana opet uskratili poslušnost. Kastelan ih je na to pozvao pred kaptolski sud u Zagreb „ad reddendam huiusmodi contumaciae et infidelitatis ac retractatae tum debita tum promissae obedientiae rationem“. Sad su oni obećali kastelanu „sub obligamine capitum“, da će se pokoriti, pa uslijed toga nijesu išli u Zagreb. No ovoga obećanja ipak nijesu ispunili. Kaptol ih je na to oko blagdana obraćenja sv. Pavla još jedan put po svojim izaslanicima očinski opomenuo, a kada su u svom neposluhu ustrajali, bili su ponovno pozvani u Zagreb „in praesentiam totius capituli“ i to na osmi dan iza poziva „sub poena infidelitatis et amissione bonorum“. Usprkos ovako ozbiljnom pozivu ipak nijesu došli u Zagreb, niti su poslali onamo svoga zastupnika. Radi toga je kaptolski povjerenik Martin Bozdog tužio kaptolske podanike iz Toplica, Leskovca, Svibovca, Tuhovca, Prečnog potoka, Okovca, Ortlinovca, Talpovca, Hrastovca i Pihovca sudbenomu povjerenstvu, koje se je dne 11. veljače 1617. sastalo u Toplicama pod predsjedanjem protonotara Stjepana Patačića od Zajezde. Na sudu su se kaptolski podanici smekšali, pa pošto su zamolili oprostjenje, dosudio je sud, da moraju dati ručne i vozne težake „ad praescriptam Toplicensis castelli aedificationem“. Ti će težaci morati kopati kamen, dovesti ga i sve uraditi, što će trebati za zidove. Kaptol će im dati potrebno oruđe i željezo za lomljenje kamena, a uz to će plaćati zidare, ciglare i klesare. Potonji će isklesati za prozore i vrata potrebni kamen. Ako oni kraj svega toga budu ustrajali u svom neposluhu, tada „ipso facto“ imaju da izgube svoj gibivi i negibivi imetak. Čini se, da su se podanici na to pokorili i poradili oko temeljitoga popravka i nadogradnje kaptolske tvrde. Da se tom prilikom mnogo toga na novo gradilo, svjedoči to, što se spominje zidanje zidova i klesanje kamena za prozore i vrata⁴.

Kada su nastala mirnija vremena, nije kaptolska tvrđa bila više tako potrebna za obranu, nego je služila za stanovanje kastelanu i drugim

¹ Registrum sive inventarium rerum et bonorum ecclesie beati Martini episcopi in Thoplica. Acta cap. ant. Fasc. 60. Nr. 19.

² Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 5.

³ Acta cap. ant. Fasc. 56. Nr. 12.

⁴ Acta cap. ant. Fasc. 56. Nr. 13.

kaptolskim namještenicima, kao i članovima zagrebačkoga kaptola, kada bi dolazili na kupanje. Grad je još jedan put temeljito popravljen g. 1695., kako to svjedoči napis nad glavnim njegovim ulazom: „Reformata anno 1695.“ Od onda se nije u svojoj vanjštini mnogo promijenio, tek su polovinom XVIII. vijeka porušili nasipe, koji su okruživali grad i župnu crkvu sv. Martina, koja se drži grada.

* * *

Kaptolskom je tvrdom zapovijedao kastelan, a vrhovni je nadzor nad Toplicama i tamošnjim posjedima vršio jedan član kaptola, koji se zvao: „spanus arcis et provinciae Toplicensis“. Kaptolski kastelan nije bio baš sjajno plaćen. Imao je 10 for. godišnje plaće, a uz to je dobivao 12 for. za meso, ulje, sol i druge potreboće. Uz to je dobivao nešto vina. U gradu je imao da drži četiri stražara (portarios), od kojih je svaki imao poldrugu forintu plaće na četvrt godine. Još su bila u gradu po dva plaćenika (mercenarii) i jedan ili dva pastira. Ako je došao u Toplice koji kanonik, povratio je kaptol kastelanu, što je potrošio za njegovo uzdržavanje¹. Tako piše kaptol u travnju g. 1559. topličkom kastelanu, da će doći u Toplice na kupanje arcidjaka dubički Toma i kanonik čuvar Mirko. Kastelan valja da pošalje pred nje do Kamenoga mosta naoružane vojnike, koji će ih otpratiti do Toplica. Kada se budu vraćali, neka im opet dade potrebnu pratnju „propter plagarios“. Za vrijeme njihovoga boravka neka ih pošteno dvori i dade sve, što im bude trebalo².

Dužnosti kastelanove vide se u glavnom iz njegove prisege, koja glasi: Ja N. porkulab grada Toplichkoga, priszisem G. Bogu, praeciszte devicze Marie, matere bosie, vszem szvezcem y szveticzam dvora nebeszkoga, da hochu biti goszpode moje kaptolomu Zagrebeckomu od szeh dob vazdar veran y pokoran vszem y vszakomu. Nyhovih szkrovnoszti nikakvih nigdar nechu nikomu povedati ni rechium ni porucheniem oznaniti. Terszitisze hochu vazdar nyhove

dosztoinoszti, postenia, goszpcoztva, hvale y vrednoszti braniti y na haszan biti, vsza zla y szuprotivnoszti kuliko naivech budem mogel moiurn iakosztiurn hochu od nyhovoga imania odganiati. Priatelsztva ali paidastva nikakovoga kaibi moie goszpode na kvar bilo z nikem nechu dersati. Nyhovo imanye polag iakoszti moie verno y batrivo braniti vu vszake potrebchine hochu. Dohotke y verno y marlivo szpravliati hochu y nym odbauliati. Za sze prez njihova goszpcoztva volie nistar nechu vzmathi. Ako bi potribno gda, sta Bogh mentui, moiu kerv, polegh nyh goszpcoztva hochu preleati gotov biti, vsze, koterisze budu pred menum pravdali goszpode moie podlosniki, praviczu im hochu, kuliku nai bolye budem mogel y znal, chiniti, priatelsztva nista drugha, kaibi na moiu haszen bilo, nechu gledati, nego bosye praviczze, moie chaszti porkulabszke, kak nai bolye y nai verneie budem mogel, zadoszta hochu vchiniti y marlivo y ako koj hudodelniki ali veliki grehov krivczu naidusze na kotaru Toplichkom, nechakaiuch zato opominanya goszpode moie, loviti y szuditi takve hochu vchiniti y sententiu suprot takvem danu, predi vendar previgyenu executiu deliati bumsze szkerbel y dusen illiti obligath. Tako mene Bogh pomozu y moia vera kerschanszka. Amen³.“

Kako se iz prisege vidi, imali su kastelani i neku sudačku vlast nad kaptolskim podanicima. No često su stikle na kaptol i pritužbe protiv njih. Za primjer navodim istragu g. 1660. protiv kastelana Nikole Bogata, koji je dao prije četiri godine topličkomu građaninu Gašparu Smrečnjaku, kad je došao po plaću za platno, izrezati tonzuru (coronam sacerdotalem) i obrijati bradu. Još je bio tužen, da je zapustio kaptolski vinograd, da je porušio zidanu klijet u Prečnom potoku, da si je prisvojio kaptolske daske i posjekao oko 50 hrastova⁴.

U arhivu prvostolnoga kaptola sačuvano je više listova, što ih je kaptol pisao topličkim kastelanima i obratno. Mnogi listovi sadržavaju

¹ Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 7.

² Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 5.

³ Acta cap. saec. XVIII. Fasc. 59. Nr. 105. — Neka tu navedem i imena nekih kastelana: g. 1541—1546. Nikola Segilović, g. 1554—1557. Andrija Zelnik, g. 1560—1579. Bolto Barbir (Barberius), g. 1579—1593. župnik Tomo pl. Makar, g. 1586. Juraj Jambrović, g. 1593—1597. Ivan Dragović, g. 1604—1611. Andrija pl. Makar, g. 1614. Juraj Gredel, g. 1617. Nikola Besenić, g. 1633. Mijo Gredel, g. 1642. Andrija Veliki, g. 1649—1655. Mijo Besenić, g. 1655.—1660. Nikola Bogat (Bahath), g. 1663—1668. Ivan Ki-

rinić, g. 1669. Mijo Kucinić, g. 1674. Ivan Kirinić, g. 1674. župnik Martin Ščetari, g. 1675. Nikola Vidrag, g. 1676. Grgur Belić, g. 1682 do 1686. Mijo Francević, g. 1696. Mijo Jagatić, g. 1704. Ivan Kirinić, g. 1705. Ivan Pisek, g. 1722. Andro Krajačić, g. 1723. Ivan Mesić i g. 1751 do 1758. Josip Palić. Bit će da su kastelani bili većim dijelom Topličani, jer se i danas mnoga od tih prezimena nalaze u Toplicama. G. 1761. susrećemo se već s „provizorom“ Ignacijem Vitezom.

⁴ Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 8.

lih gospodarske stvari, a iz nekih priopćujem ovdje neke podatke, koji su od povjesne znamenitosti.

G. 1555. prijela je turska pogibelj. Sultan Sulejman postavio je Alipašu pašom u Budimu i zapovjedio mu, da osvoji Siget, zaposjedne zapadnu Ugarsku i osvoji ostanke Hrvatske. Dne 10. kolovoza 1555. piše kaptol svomu kastelanu Andriji Zelniku (Selnik), kako je u Zagrebu proglašeno, da svima valja u rat poći: „ita est enim de consuetudine et iussu regiminis“. Ako dakle valja poći na vojsku, neka kastelan odašalje samo dvadeset naoružanih ljudi. Neki Gjurak neka spokojno ostane kod kuće, jer Gabrijel Turoczy nema ništa s njime da zapovijeda, budući da je on kaptolski kmet¹.

Dugo je vremena obavljao službu topličkoga kastelana Tomo pl. Makar, župnik Toplički (pastor ecclesiae nostrae in Toplika). Kaptol ga je za kastelana odabrao na dan sv. Luke evanđeliste g. 1579. Osim kastelanske plaće dobivao je za se i za tvrdu 80 kabala vina, a 10 kabala za ženjače i mlace². Dne 25. veljače 1588. predlaže on kaptolu, da predij Embrihovec, što ga je držao prije Ambrosije Bed, koji je umro u koprivničkoj tamnici, podijeli nekome mladiću. Taj obećaje, da će biti dobar i vjeran podanik, da će na prediju sagraditi kuću „et penes se alios vicinos conducere, cum quibus posset contrasistere Vallacis“³. Odnosi se to na pravoslavne žitelje, što ih je car Rudolf II. naselio u selu Oseku u glogovničkoj župi, kada su mnoga sela u križevačkoj županiji poslije provale bosanskog paše Ule me g. 1553. ostala pusta. Osečani, navikli na vojevanje i plijenjenje, mnogo su zagrebački kaptol uznemirivali gotovo kroz dvije stotine godina u njegovim topličkim posjedima.

Kaptolski podanici iz Toplica sudjelovali su i kod podsade Siska, koji su g. 1592. tako sjajno obranili zagrebački kanonici Nikola Mikac, Blaž Gjurak i Matija Fintić. Dne 10. srpnja 1592. piše Makar kaptolu: „Polegh zapowidi v. g., kolikozam mogal owih v. g. podlosnykow gore podychy, pozlalem w Zizek (tridezeti yz zasztawiom)“. Moglo bi se njih više dobiti, „ali od glada nykamor nemoghu, doklemze sytka nezadobawe“. Teško su se ljudi dali na vojsku, pa se Makar mnogo mučio, dok ih je

otpremio. Na Malu Gospojinu g. 1592. javlja naime on Gasparu Grangji i Matiji Fintiću „dignissimis spanis Sisciensibus“: „Pothomtogha owozam poslal polegh moye gospode captoloma zapowidy, gospoda captoloma y vasse podlosnike k wam w Zysek, zato z moym velikim trudom, iz vassom gospochtkom ztrahotom y grosniom veche yh nemoghoh yzygnaty, nego tolyko kolikoyh doly napyzanyh naydete“. Ovaj drugi put poslao je on 15 ljudi, koji su u listu imenice spomenuti⁴.

Da su Turci u XVI. stoljeću poharali i kaptolski toplički posjed, svjedoči nam isprava, što ju je izdao kaptol na dan obraćenja sv. Pavla g. 1600. U toj se ispravi spominje, kako je i toplička provincija: „multis retroactis annis inhabitatoribus et colonis caruit“, pa je kaptol one, koji su na novo naselili kaptolsko selo Daletinec, oprostio za šest godina od svake daće i podavanja⁵.

Već se g. 1587. radilo o tome, da Makar postane župnikom u Varaždinu. Dne 10. srpnja javlja on kaptolu, kako je čuo, da su varaždinski građani zamolili kaptol, da im dade njega za župnika. On ne će da bude kaptolu nezahvalan, pa će se zadovoljiti svojom čednom sudbinom, dok ga kaptol ne promakne „ad maiora“. Kaptol neka Varaždincima odgovori, da si potraže drugoga župnika i pastira crkve, ili neka im pošalje sam dobroga, shodnoga, pobožnoga i poznoga župnika⁶. No za nekoliko godina ipak je Makar postao župnikom varaždinskim. U zapisnicima grada Varaždina spominje se Makar prvi puta dne 24. travnja 1593. kao župnik varaždinski⁷. Čini se, da je ipak ostao još neko vrijeme u Toplicama. U subotu prije Trojstva g. 1594. potpisao se kao župnik varaždinski, a javlja kaptolu, da će se „po bosyegha tela (Tijelovo) dne wy w petak z bosiom woliom odprawity k wassemw gospochtwu, y hochw pochteno z wassym gospochtwom moye dwghwane dokonchaty“ t. j. položiti račun o svom gospodarenju kao kaptolski kastelan. O kaptolskim podanicima dodaje: „i gda w tabor poydw, da hothe wsy yz vaywodom y zasztawnykom pry wassemw gospochtwu byty y wasseghe gospochtwu polygh zapowidy vasse hothe zwoio vernozh zkazati ter wthom wsem od vassegha gospochtwu mylostywnogha odluchka chakaio“. Radilo

¹ Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 5.

² Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 7.

³ Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 5.

⁴ isto.

⁵ Acta cap. ant. Fasc. 56. Nr. 9.

⁶ Acta cap. antiqua. Fasc. 59. Nr. 5.

⁷ Više o njemu u članku Dra. Rudolfa Horvata: „Varaždin koncem XVI. vijeka“ u „Vjesniku kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskoga arkiva“ 1911. str. 261. i 266.

se baš onda, da idu oni u rat protiv Turaka, koji se završio slavnom pobjedom kod Siska. Makar se iza toga preselio u Varaždin, gdje je tek nekoliko godina djelovao, jer g. 1601. nije bio više na životu.

Makara naslijedio je u kastelanskoj službi neki Ivan Dragović. Dne 8. ožujka 1595. poslao je on kaptolu zanimljivo izvješće o nekoj pravdi radi krmaka, što je obdržavana u Toplicama. To je izvješće sastavljeno hrvatski. Ne će biti bez zanimljivosti, ako priopćim ovdje samo imena onih, koji su bili na tom sudu. „Naypervo jazem v. g. zluga i official, kotterizam o v. g. ovde polosen na pravichw w tom v. g. ztolu pravdenom zedil. Pothomtogha Bakos Radozau, vojvoda nas Toplichki, zany m Marko zastavnik nas Toplichki, zany m gozpodyna Zrynzkoga zlugha Verebelj N., zany m Marko Chysmesia, zluga gozpodyna Zrynzkogha, zany m Paval Diak, kotterie nadryhtar Megymorzki, zany m podmanom kyzu poloseni v. g. officiali rihtar y supan y domachy zelnici y purgari: Ivan Gredel, Mihal Berczko, Matheus Huz, Ambrosius Jambrekoich, Georgius Gredel, Ivan Kovach, Gurko Simonek, Martin Kortich, Mihal Swegh, Peter Swegh, Marko Koztanowachki y oztala druga opchyna“. Njegov list od 29. siječnja 1597. javlja, da su stražari topličkoga grada bili nezadovoljni sa svojom dosadanjom plaćom. On piše: az vratary ony neche oztati w gradu ob onoy plachy perwoy, nego hote, da bi hie ja hranil y ztol dersal, a ia ih nemam chym hranity, nego akomi v. g. sto odlwchyte, sto bym dawal hrane“¹.

Poslije Dragovića je g. 1604—1611. bio kastelanom u Toplicama Andrija Makar. On se u siječnju 1605. zaručio s „plemenito gospodichno Susanno“, kćerju plemenitoga i poštovanoga varaždinskoga purgara Jembriha Riganca. Na svadbu, koja će biti u „nasoj hizi“ u Varaždinu zove on i gospodu kanonike, da se može s time podičiti pred „ostalimi gozpodom i prijatelmi“².

Iz njegovoga se lista od 13. ožujka 1605. saznaje, da su Tatari poharali Toplice i čitavu okolicu. Vojvoda Stjepana Bočkaja Gregorije Németh stao je naime pomoću Turaka iz kanižkoga vilajeta i Tatara provaljivati u Štajersku. Strah i trepet radi njegovoga dolaska bio je tolik, da se je nadvojvoda Ferdinand sa svojim dvorom spremao, da se iz štajerskoga Graca preseli na sigurnije mjesto. Za tih provala su stradali krajevi između Mure i Drave, osobito okolica Ljutomera i Ormuža³. Da je tom zgodom stradala i toplička okolica, svjedoči Makarov list. On piše kaptolu: „Potomtogha v. g. naznanye dayem, da owo preestno wre me, kada bese zapowed od orsagha v Kopynichw driewa wozythy, zatho pryde knez Repych, vyche sudach i zapoweda, da imamo daty troya kola i myzmo z nym dokonali, da nemoremo weche dathy, arzw Tatari marhw odpelali, kako wzy okolw znayw vitezky i plemeniti ludi. I v. g. naybole znathe, dazmo wze pogubili, lyztor stozw hize oztale puzthe“. Makar moli kaptol, da to javi banu Ivanu Draškoviću i da pred njim zagovori: zyromake v. g. podloznike“. Zanimljivo je i drugo Makarovo pismo od 28. rujna 1607., iz kojega se saznaje, da se prema Hrvatskoj kretalo mnogo njemačke vojske. Među ostalim kaže: „i tho takayse moram v. g. nasnanye daty, da nesmerno vnogho nyemach ide ovamo na nas, nesnamo sto hote wchynity y sto mysle, i da bwdu pokrayma stali. A w Varasdinw bodey stalo jedno sest sto, tho morem v. g. pysathy zaystino, daye thomw tako“⁴.

G. 1660. spremao se tadanji hrvatski ban Nikola Zrinjski, da zauzme Kanižu, jer su Turci odanle često provaljivali u Hrvatsku. Car Leopold se tomu protivio, jer se bojao, da će mu sultan Muhamed IV. radi toga navijestiti rat. Zrinskomu trebalo nešto učiniti na svoju ruku, da uzmogne suzbijati turske navale iz Kaniže. Za to zamoli sultana, da mu dozvoli sagraditi onkraj Mure ovčarnicu, što mu je on i dozvolio. Mjesto ovčarnice sagradi Zrinjski na

¹ Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 5. Dužnosti stražara vide se iz njihove prisege, koja glasi: „Ja N. N. priszesem Bogu, b. D. Marie y vszem szvezem Bosjem y szveticzam, da ja grada Toplichkoga verno chuvati y zapirati, na arestante pazlivu szkerb imati y szkoznuvati, da po moi malovrednoszti y nemarlivoszti nijeden nevuide, maltu i od moszta verno pobirati y vsze vu ruke goszpoczke prez nai mensse falinge polositi, zapovedi gospodina praefectussa ali officzerov marlivo poszluhnuti y zverssiti, prez vszake nevernoszti ali gledanya na rodbinsztvo ali pria-

telsztvo, hochu postenye goszpode moje zemelszke braniti, koja chul budem vu gradu, ali meni zapovedalasze budu, hochu muchati, niti nikomu ochituvati, vsza pako koja szuprot goszpode moje chul budem verno povedati y zevszem moju goszpodu braniti hochu y obechajem verno, tverdno y isztinszko. Tak me Bogh pomozti, blasena deviczka Maria y vszi szvezci bos.“ — Acta cap. saec. XVIII. Fasc. 59. Nr. 105.

² Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 5.

³ Vj. Klaić, Povjest Hrvata, V str. 448.

⁴ Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 5.

utoku Mure u Dravu tvrdu: Novi Zrin. Kod gradnje pomagale su mu osobito križevačka i varaždinska županija, koje bijahu Turcima prve na udarcu¹. Iz lista, što ga je pisao dne 11. kolovoza 1660. arcidjakon varaždinski Petar Knapić iz Toplica kaptolu, saznajemo, da su se i u Toplicama svojski pripravljali na rat. Knapić je poslao u Varaždin po barut i olovo te je naručio dva barjaka iz tafuta, jedan za konjanike, drugi za pješake. Bio je onda podjedno proglašen općeniti ustanak (*generalis insurrectio*). Knapić je pisao protonotaru glede broja vojnika (bilo je rečeno, da mora svaka kuća — *fumus* — dati dva vojnika) te glede roka i mjesta, kamo se oni moraju staviti. Još ga je pitao, tko će određivati stanove (*magister quarteriorum*), pa ako će biti stanovi i na kaptolskim dobrima, valja da se opredijele za kaptolske ljude. Međutim je Knapić marljivo popisivao one, koji će biti prikladniji za rat. Kada onamo bude stigao ka onik Vinković, onda da će izabrati one, koji su jači, prikladniji i bolje uvježbani u oružju, pa će te onda odaslati na određeno mjesto². Do boja je došlo tekar g. 1663., kada je kanižki paša udario na Novi Zrin. Turci nijesu uspjeli, već je Zrinski u kolovozu razbio pašu i vratio se s velikim plijenom u Novi Zrin. Na tu se pobjedu odnosi, sva je prilika, list topličkoga kastelana Janka Kirinića od 5. prosinca 1663. kanoniku Krsti Kupiniću. On veli: „da kako za szada zaradi tabora illiti turzkoga ztraha nepotrebno v. m. . . . liuchtva truditi, ako nemate v. m. drugoga poszla, moretesze nasad vernuti, ako li v. m. imate kakov poszel oszebuini, morete v. m. doiti, a liudi nazad poslati, arszmo, hvala budi bogu zrečno hodili z gozpodinom banom, Turke y Tatare ieszmo rasbili y pobili visse dve iezeze, y usziszusze Turki y Tatari razesli, neki vo Ossek, neki w banu Luku, neki pako na . . . tako, kako za szada nesze treba nistar boiati.“

Dojduće godine krene Zrinski već u siječnju na četovanje po južnoj Ugarskoj, spali do 500 turskih sela te dopre pobjedonosno sve do Osijek. Da mu se osveti, pođe veliki vezir s velikom vojskom i 100 topova ravno na Novi Zrin, koji i zauzme na očigled kršćanske vojske

uslijed spletaka grofa Rajmunda Montecucolia dne 30. lipnja 1664. Na taj pohod odnosi se list arcidjakona goričkoga Jurja Pogledića, koji javlja dne 7. lipnja 1664. iz Toplica kaptolu, da su se čitavog dana čuli topovi oko Novoga Zrina (circa novam arcem domini comitis bani). Vidjela se i vatra oko Nemptija i drugih sela više Kaniže, koja sela kroz više godina nijesu htjela da plaćaju Turcima danak. Pogledić kaže, da će ostati u Toplicama, ma da prijeti turska pogibelj³.

Kako je već spomenuto, imao je kaptol puno posla s nasilnim stanovnicima sela Oseka. Videći razne plemiće, da se opiru kaptolu, a možda i nagovoreni po njima, provaljivali su često u susjedni im kaptolski posjed. Činili su takove štete i otimačine⁴, da se je kaptol g. 1662. morao pritužiti saboru i zatražiti vojničku pomoć protiv njih. Dok su bili vojnici ondje, Osečani su mirovali, a poslije su opet kaptol uznemirivali, tako da je kaptol zamolio vojničke oblasti, da razvide mede. G. 1671. bio je u tom poslu u Toplicama križevački general Ferdinand Trautmannsdorf, a g. 1672. general Redvigo Souches. Čini se, da su se u to vrijeme počeli buniti protiv kaptola i sami kaptolski podanici. Početkom studenoga 1672. piše kaptol arcidjaku dubičkom i topličkom prefektu Jurju Brezariću, da tvrde više ne utvrđuje, nego što je prije bila, pa ako hoće unići oni, kojih se boje, neka im to dopusti bez otpora. Neka čine, što ih volja, a on neka samo točno pobiježi, što su učinili i prosvjeduje, ako bi što nezakonita počinili. Kaptol ih je pozvao u Zagreb na sud. Dne 7. studenoga 1672. javlja kaptol Brezariću, da nepokorni predijalci nijesu došli, pa neka ih ozbiljno pozove, da petnaesti dan svakako onamo dođu⁵. Kaptol je imao pače u XVIII. vijeku neprilika sa svojim podanicima. Tako piše dne 20. listopada 1779. podžupanu Franji Dolovcu, da su njegovi toplički podanici: *iam in annum septimum turbis concitandis assueti, quamvis eorundem praetensa gravamina tam in sede dominali, quam in inclytasedria revisa fuissent.* Nijednim pravorijekom nijesu se zadovoljili, zavedeni kojekakovim bundžijama, pa kaptol Dolovca moli, neka bi mu priskrbio če-

¹ Dr. Rudolf Horvat: Povjest Hrvatske str. 409. i E. Laszowski: Grad Novi Zrin. Prosvjeta 1906. str. 227.

² Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 5.

³ Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 5.

⁴ „Quoniam vero certi Valachi in pago Oszek commorantes, in territoria venerabilis capituli

Zagrabiensis ad castellum ipsorum Toplicza spectantia, violenter irrumpere, domosque et colonias ipsius capituli ibidem locatas, hostiliter invadere praesumerent Kukuljević: Iura Regni III. str. 122. i Tkalčić o. c. str. 77.

⁵ Acta cap. ant. Fasc. 59. Nr. 5.

tiri jaka, pouzdana pandura, „qui arci et sylvis invigilarent“. Takovih ne može kaptol dobiti u Toplicama niti na susjednim dobrima, „cum tam diuturnae turbae nulla severitate coercitae, omnium fere animos pervaserint“. Plaćat će im osim hrane i stana godišnjih 30 for., a ako ne budu s tim zadovoljni, povisit će im plaću na 40 for.¹

* * *

Vrijedno je napokon da se obazremo na razne inventare topličke tvrde, koji se čuvaju u arhivu prvostolnoga kaptola². Na novije ne ćemo se osvrnati, već samo na one iz XVI. i XVII. vijeka. U njima se naziva toplička tvrđa sad: „castellum“, sad „fortalicium“, sad „arx, znak, da je bila dobro utvrđena i da je služila za obranu, a to svjedoče i bojne sprave, topovi i razno oružje. Među oružjem spominje se također: „gladius, ius gladii denotans“ ili „gladius iustitiarius“. Tko je imao „ius gladii“ smio je: „patibula, rotas, palos et alia tormentorum genera erigere, universosque fures, latrones, intoxicatores, homicidas aliosque quoscunque malefactores, publice et manifeste in scelere et maleficijs deprehensos, in personis detinere et detentos (prout iuri videbitur expediri) laqueis suspendere, rotis frangere, palis infigere, decollare, comburrere, eorundemque excessus et demerita condignis poenis punire, ferire, necare, omniaque et singula, quae ex consuetudine praedicti regni nostri Hungariae et partium subiectarum fieri debent . . . facere et expedire“³. Takovo pravo imao je i kaptol zagrebački u Toplicama.

U inventarima spominju se i razne sobe u topličkoj tvrđi. Tako se je jedna soba ili komora nazivala običnim imenom „farna hissa“. U njoj je bilo g. 1642. pohranjeno olovo, barut, željezni mački (unci seu bidentes) za razderanje krovova, koplja i željezna veriga za gradski most, znak da je imala toplička tvrđa u svoje vrijeme most, koji se je mogao dizati i opet spuštati. Prema zapadu bila je kula ili „basta“. Kastelanov stan bio je nad glavnim ulazom. Do njega je bila mala sobica, koju su zvali „boltica“. Iz te se je došlo u još manju prostoriću, u kojoj su čuvali barut. Spominje se i jedna

nadsvođena soba i onda soba, u kojoj su stanovali kanonici, kad su došli u Toplice (gospodska soba). Pod tvrđom bilo je pet podrumova i gornja i donja tamnica, u kojoj su bili lanci i negve. U sredini dvorišta bio je bunar s lancem i vedricom.

Između inventara izabrao sam četiri u razmaku od po prilici pedeset godina, pa ću ih doslovce priopćiti, da se vidi, kako je bila toplička tvrđa u koje vrijeme opremljena. Najstariji inventar je od god. 1548.

I.

1548. feria quinta in festo beati Luce ewangeliste de commissione dominorum capituli ecclesie Zagrabiensis per me magistrum Stephanum Palfy, canonicum eiusdem ecclesie Zagrabiensis res infrascripte pro inventario assignate sunt manibus reverendi domini Georgii, prepositi Chasmensis et dicte ecclesie Zagrabiensis canonici, spani Thoplicensis, in castello Thoplicensi.

Primo unum thorazk per dominum Wgnod ⁴	
pro tempore concessum sine attinentijs	I
Item zakalos ⁵ pragenses maiores	II
Item minores zakalos ferrei omnino	V
Item similiter parvi duo zakalos	II
Item forme istorum zakalos de tegulis quinque	V
Item baculus unus ligneus in capite ferreus eorundem zakalos ad purgandum	I
Item globuli ferrei ad eosdem zakalos pertinentes	LXXXXI
Item pixides manuales cum formis, una eorundem ispanica	II
Item tunelle pulverum	III
una tunella maior, semiplena parte tertia, relique due minores parum ultra ad medietatem continentur in eis pulveres.	
Item lancee	II
Item securis magna	I
Item therebrum	I
Item ligones	III
Item sartago una ferrea	I
Item veru ferreum	I
Item olla enea parva	I
Item pelvium una vetus	I

¹ Acta cap. saec. XVIII. Fasc. 73. Nr. 12.

² Acta cap. ant. Fasc. 60. Nr. 82.

³ Isprava od g. 1546., kojom kralj Ferdinand I. podjeljuje Stjepanu Praškovcu iz Praškovca „ius gladii“. Nadbiskupski arhiv. Politicum Vol. II. 6/171.

⁴ Bit će to po svoj prilici Ivan III. Ungnad Weissenwolf, barun od Zineka (Sonneg

u Koruškoj), poznati promicatelj hrvatskoga protestantstva, koji je bio jedno vrijeme veliki župan varaždinski, a od g. 1540 - 1544. zemaljski kapetan donjoaustrijskih, hrvatskih i slovenskih zemalja. — Dr. Franjo Bučar: Povijest hrvatske protestantske književnosti za reformacije str. 54.

⁵ Zakalos = species tormenti bellici.

Candelabrum aereum unum cum emunctorio.			
Globi pro barbatis plumbei	38		
Consumpti pro custodia bonorum	5		
Scutella in qua globi manent stanea valens circiter grossos 7.	1		
Plumbi lamina seu tabula librae 24 et media.			
Pulveris tormentarij librae	16		
Unci seu bidentes ferrei	4		
Gladius magnus an iqui operis	1		
Sigillum venerabilis capituli ferreum	1		
Compedes	1		
Metreta seu drevenka	1		
Quartale seu mlinicza, quam castellanus debet facere praecedens.			
Malleus pro eruendis lapidibus	1		
Item alter per modum sarculi.			
Cuneus ferreus seu zagvozda consumpta in mollam dominorum.	1		
Baculus ferreus molaris consumptus in molendinum.	1		
Formae ferreae pro globis barbatorum fundendis	2		
Item in ligno ferrea antiqua.			
Pixis tormentaria seu barilecz dicta pro barbatis ad conservandos pulveres	1		
Item formae ex latere	3		
Item serae pro portis pensiles obserandis	6		
Ligo	1		
Catena pro ponte arcensi inscribitur I, praecedens tamen castellanus reperit nullam, requirenda haec catena a Joanne Veliki.			
Orbes lignei	35		
Scutellae stanae	4		
duae maiores, duae minores, quas sibi in rationem computare non potest praecedere s castellanus.			
Coclearia de buxo	5		
In hac domo fenestreae	2		
mediocres, quae reparabuntur facile grossis 4.			
In domo cubiculum, in quo lectus nudus unus, fenestreae	2		
Porta et seratura in domos cum sua clavi bona	1		
In domo sub fornice mensa	1		
Clausura in porta ferrea — cum suis atinentijs.	1		
Fenestra vitrea	1		
In armario ferrea clausura	1		
Fornax bona.			
Lectus ibidem in cubiculo	1		
Acetabulum	1		
		<i>In domo familiae:</i>	
		Mensa	1
		Candelabra aerea	2
		quorum unius caput aereum, aliud totum ligneum est.	
		Emunctorium	1
		Fenestreae vitreae minores	2
		maiores	2
		quae reparari poterint grossis 4.	
		Fornax mediocris	1
		Veru ferreum	1
		Securis una, quam castellanus accepit patrens Ioannis Veliki.	
		Mortariolum cum pistillo	1
		Sedes	1
		<i>In domo dominorum:</i>	
		Lectus viridis cum suo tabulato novus	1
		Item alter sine tabulato simplex	1
		Lintiamina bona	4
		ex priori inventario dabit ad haec ex suo	2
		Mantilia bona	2
		addidit castellanus	1
		Pulvinaria	2
		Cervicalia	3
		Culcitra mediocris poplun dicta	1
		Item attrita alia	1
		Mensa	1
		Chontar unus supra mensam mediocris.	
		Sedilia parva cum suis reclinatorijs	5
		Item intertexta vimine antiqua	2
		Fenestreae bonae	4
		reparabit orbiculos in ijsdem grossis 6.	
		Armaria cum suis clausuris	2
		Porta cum sua clausura et pesulo	1
		Vitra pro potu	3
		Mappa mediocris	1
		Strophiola mensalia	2
		Pocula terrea	2
		<i>In culina:</i>	
		Salinare ligneum	1
		Craticula magna	1
		Sartagine	2
		Coclear ferreum	1
		Armare cum sera absque clavi	1
		Aliud similiter	1
		Skafia maiora	2
		Aqualis cupreus	1
		Item ztrugaria pro arce	1
		<i>Res ad castellanum spectantes:</i>	
		In cellario, quod est subtus domum dominorum infimum, porta cum suo circulo veriga dicta; de cetero intus nihil.	

Dolia seu vasa ad quae nihil melioravit.	20	Item alia rotula sine ferro longo	1
Unum vas vini reliquit successori, de quo uterque suo modo et tempore dabunt rationem.		Aliud ferrum rotundum oblongum pro horologio	1
<i>In cellario:</i>		Ferrum pro erruendis lapidibus	1
Clausura ferrea	1	Item clavus pro erruendis lapidibus	1
Lakomicza	1	Harpago	1
Cadus pro vino mensurando urnarum ma- iorum	1	Sigillum ² ferreum venerabilis capituli	1
Cadus cubuli unius pro mensurando vino	1	Forma pro globis fundendis una maior, alia minor, Nro.	2
Scalae pro demittendo vino	2	Frusta ferri pro findendis lignis	2
<i>In curia arcis:</i>		Rotula ferrata pro fonte antiqua	1
Hidria in fonte ferr. obducta	1	Compago ex ferro pro coniunctione la- pidum, Nro.	1
Gallinae pulli	12	Rotula parva molaris ferrata	1
Gallum indiacum unum et antiquum si- militer	1	Pro mola frustum ferri, super quo fustum ³ vertitur vulgo perpricza	1
reliquit.		Listae pro fenestris minoribus	6
Item femellam reliquit	1	Lista antiqua pro imagine	1
Asseres ¹ circa	1500	Vas polovniak novum	1
pro reparatione arcis necessarios.		Maius aliud antiquum	1
Idem qui supra		Vasculum parvulum, in quo parvum de pulveribus	1
Ioannes Skerlecz m. p.		<i>In domo castellani:</i>	
Archidiaconus Bexin et canonicus Zagrabiensis.		Mensa arcularis quadrata commoda	1
1655. die 15. septembris praesens inventa- rium praesentatum est venerabili capitulo.		Armarium arcularij operis mediocre	1
Georgius Rattkay m. p. lector.		Cista arcularij operis magna et mediocris	1
IV.		Scamna oblonga arcularij operis	2
Anno Domini 1696. die 21. decembris.		Lectus arcularij operis demissus medi- ocris	1
Inventarium		Alter eiusdem operis altior	1
castelli Toplicensis, factum per nos infrascriptos:		Gladus antiquus ius gladij	1
Nicolaum Deszpoth, canonicum Zagrabiensem et Emericum Nylas, canonicum Zagrabiensem m. p.		Sclopus antiquus longus	1
<i>In basta seu stuba ad septemtrionem:</i>		Harpago pro rebus excipiendis ex fonte	1
Barbaton	1	Imagines carthaceae in listis rusticanis maiores et minores	9
Vas magnum mediocre	1	Vexillum	1
Vas aliud maius antiquum	1	Tympanum novum	1
<i>In camera:</i>		<i>In camerula penes domum castellani:</i>	
Barbati	14	Lectus arcularij operis antiquus	1
Frustum mortarij ruptum	1	Cistula rusticana vulgo skrynycza	1
Rotula horologij cum suo ferro longo	1	Cadi novi pro farina intertenenda	2
		Lagena ex stanno maior	1
		Mortarium aeneum in tribus pedibus	1
		Scamnum rusticatum	1
		In armari obmurato formula pro fundendis globis barbatorum	1
		Ibidem globuli barbatorum	3

¹ Te daščice bile su pripravljene, da se popravi krov na tvrđi.

² U drugim inventarima spominje se još „sigillum pro telonio“. Taj je rabio na kaptolskoj mitnici.

³ U inventaru od g. 1676. dolazi mjesto toga hrvatski izraz „vreteno“. Još se spominju od stvari za mlin: „klepecz“ i „stanga“.

<i>In cubicello Botticza dicto:</i>		Vasa polovniak nova	2
Mensa arcularis quadrata mediocris	1	Vas aliud parvum mediocre	1
Lectus arcularis mediocris	1	Hambar vacuum	1
		In fonte hydriae ferro obductae	2
<i>In cubicello penes:</i>		Vasa excavata vulgo preszeke	2
Vas polovniak bonum	1	Cadus mediocris pro lotione	1
		Cadus ordinariae mensurae pro vino in- tercipiendo	1
<i>In basta ad orientem:</i>			
Cadus novus	1	<i>Suppellex ad lectum et mensam spectans:</i>	
Vas mediocre antiquum	1	Mappae attritae et antiquae	2
		Strophiola mensalia attrita	5
<i>In culina superiori:</i>		Linteamen novum cum fimbrijs	1
Mensa rusticana antiqua	1	Item aliud novum sine fimbrijs	1
Craticula antiqua	1	Linteamina antiqua attrita	5
Scafium antiquum selliquijs	1	Pulvinaria attrita ex czvilih	2
		Item magis attritum	1
<i>Supra domum castellani:</i>		Ex tela ordinaria	2
Barbati	3	Culcitrae attritae	2
		et tertia indigna inventario	
<i>In domo dominorum:</i>		Cervicalia oblonga ex czvilih picto	4
Mensa quadrata arcularij operis	1	Ex albo czvilih oblongum	1
Csçilinus supra mensam attritus	1	Ex tela simplici mediocra	3
Armara cum suis clausuris in muro	2	Ex turcica tela depicta oblongum	1
Lecti arcularij operis unus viridis cum suo tabulato et alter simplex, Nro.	2	Sedilia lignea cum inclinatorio parva	4
Crucifixus	1	Item sedile sine inclinatorio	1
Imago Salvatoris	1	Item sedes vimine texta	1
Imago vel potius insigne sericeum listis arcularij operis obductum	1	<i>In cellario intra castellum ab oriente:</i>	
Candelabrum aeneum novum cum suo emunctorio ferreo	1	Vasa domesticae vineae plena	2
Item candelabrum simplex ex ferro	1	Vas aliud, in quo duae partes decimalis vini et tertia de decimalistico plenum	1
		Vasa alia decimalis vini plena	5
<i>In culina:</i>		Vascula duo parvula pro enulato et ab- sinthio	2
Veru magnum	1	Polovniak plenum	1
Mortariolum aeneum parvum	1	Vas unum, in quo aliquid de antiquo Mar- tini Angiel	1
Sartago mediocris	1	Vas similiter aliud, in quo nihil de novo.	
Scutellae stanneae novae	11	<i>In cellario alio ab occidente sive post ecclesiam:</i>	
Item scutella ab igne destructa in parte	1	Vasa decimalis vini plena	3
Coclearia aenea	8	Vasa emptitia plena	6
Salinare stanneum	1	Vas unum decimalis vini acceptum pro impletione aliorum vasorum.	
Orbes lignei	17	Vas emptitium septimum non plenum, cuius mensura manet prae manibus tam apud praedecessorem, quam modernum.	
<i>In domo familiae:</i>			
Sigillum ferreum pro telonio	1		
<i>Intra portam:</i>			
Barbati	7		
Compedes ex ferro	2		
Serrae maiores pro occludendis portis	2		
<i>In area:</i>			
Vasa antiqua, in uno plus in altero ali- quid de rappa	2	Cadi pleni caulibus	4
		Cadus alter, in quo medietas de caulibus.	

Extra arcem apud hospitale :

Vasa maiora vacua

7

In cellario extra castellum :

Vasa plena decimali vino

12

*Inventarium frumenti totius pro dominio :*Avenae metretae 37 quartale $\frac{1}{2}$

Speltae metretae 38 quartale 1

Millij metretae 7

Siliginis metretae 21 quartalia 3

Tritici metretae 9

Hordei metretae 6 quartale $1\frac{1}{2}$ *Fruentum provisoris praedecessoris :*

Millij metretae 9

Avenae metretae 10 quartalia 2

Siliginis metretae 5 quartale 1

Mixturae ex avena
et pannico metreta 1

Speltae quartalia 2

1696, 29. decembris praesentatum est venerabili capitulo.

Ioannes Iosephus Babbitsch m. p.
Lector et canonicus Zagrabiensis.**J. Barlè.**